

הדרף היומני

עלון יומני ללומדי הדרף היומני יו"ל ע"י "מדרשית הדרף היומני פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף פב

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדרף

אמירת יג' מידות של רחמים

דנו בגמ', שהקריאה בהבאת ביכורים תעכב את ההבאה, ושאלה הגמ', ומה בכך שיקרא את הפסוקים, הרי הם פסוקי תורה. אמר רב אשי, שמחזי כשקרא אם בזמן ההבאה קורא מה שאינו. רב מרשיא בנו של רב חיאי ביאר, שאם יקראו את פסוקי הביכורים יפטרו את הפירות מתרומות ומעשרות.

מבואר בדברי הגמ', שיש פסוקים שאין לאומרם מחמת סיבה מסוימת, בכ"ז כאשר נדון אותם כקורא בתורה וכד' זה סיבה להתיר לקרוא אותם. כדבר הזה מצאנו בדיון יג' מידות של רחמים, ובשורש ההיתר הביא בביאור הגר"א את הסוגיא לפנינו, כפי שיובא להלן.

אמרו בגמ' בר"ה (ז, ב) "אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי כורת ברית".

הביא הטור (תקסה) "כתב רב נתן שאין מנהג ליחיד המתענה לומר יג' מדות". רב נתן לא ביאר דבריו, אולם הטור חולק ואומר "ואינו יודע מה חשש יש בדבר שהרי אינו אלא כקורא בתורה שהרי לא אמרו חכמים אלא כל דבר שבקדושה כגון קדיש וקדושה וברכו".

כתב הרשב"א בתשובה (ח"א ריא) "מסתברא לי שכל שאומרין דרך תפילה ובקשת רחמים אין נאמרין ביחיד וכדבר שבקדושה הן. כמו שאמרו באגדה ונתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראהו למשה בסני. ואמר כל זמן שישראל חוטאים לפנינו שכאומר שאלה הגמ', מדוע שלא יאמר את פסוקי בא לאמרו כך דרך קריאה בעלמא אומר כדרך שאומרין אף האופנים וקראי דקדושה דרך קריאה". עכ"ל.

וכעין דברי הרשב"א העתיק המחבר להלכה בהלכות תענית (תקסה, ה), אמנם בלשון הרמ"א נראה שמחמיר יותר, אולם עי' במ"ב.

הגאון בביאור הגר"א, הביא שהמקור לדיון שמונת לומר יג' מידות בדרך של קריאה, הוא מהסוגיא לפנינו שכאומר שאלה הגמ', מדוע שלא יאמר את פסוקי הבאת הביכורים הרי הם פסוקי תורה.

ע"מ לבאר את כל הענין של יג' מידות (ובתוך הדברים יבואר אף דברי רב נתן שאמר שאין לומר את היג' מידות למרות שמבואר בסוגיא לפנינו שדבר שהוא כקורא בתורה אין בו חשש), נעלה צרור שאלות ויסוד שייסד מו"ר הגאון רבי יגאל רוזן שליט"א (נדפסו הדברים בעלון "מסביב לשלחן" לפרשת "כי תשא" גליון 225).

בגמ' בר"ה (ז, ב) אמר ר"ח אלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראהו למשה סדרי תפילה וכו'. וצריך להשכיל, מה העוצמה ביג' מידות שנכרת ברית בין הקב"ה לישראל שאין תפילה זו חוזרת ריקם. ב. מה הענין שהתעטף הקב"ה בטלית וכו', האם יש המחשה. הלא דבר הוא. ג. מדוע אמר הקב"ה למשה רבנו בעצמו את סדר היג' מידות, הלא יכול לומר כך עשו לדורות (עי' פרקי דר"א פרק מו, שם בביאור הרד"ל. בחיודשי אגדות למהרש"א בר"ה). ד. הטור הביא מדברי רב נתן וכו', ובב"י הביא משו"ת הרשב"א שכאשר אומר דרך תפילה ובקשה אין ליחיד לאמור כיון שנתעטף הקב"ה כשליח צבור וכו', וצריך עיון דברי הרשב"א האם משום שהראה הקב"ה למשה סדר תפילה, זה הופך את הענין לדבר הנאמר בציבור דווקא כדבר שיש בו קדושת השם.

אמרה תורה בפרשת כי תשא "ויאמר הראני נא את כבדך ויאמר אני אעביר לך טובי על פניך וקראתי בשם ד' לפניך וכו'" (שמות לג, יט) ביאר רש"י "ויאמר אני אעביר וגו' - הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלה שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל הזכרת לי זכות אבות כסבור אתה שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה אני אעביר כל מדת טובי לפניך על הצור ואתה צפון במערה. וקראתי בשם ד' לפניך - ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תחלה זכות אבות (ה"ה יז) וכסדר זה שאתה רואה אותי מעוטף וקורא יג' מידות הוי מלמד את ישראל לעשות כן ועי' שיזכירו לפני רחום וחננו יהיו נענין כי רחמי לא כלים". עכ"ל.

וצריך תלמוד ענין הדברים, הקב"ה רצה לראות את השכינה, והקב"ה נענה לו לצורך לימוד סדר התפילה, מדוע העניינים קשורים זה בזה, יכל ללמדו סדר תפילה בלא התגלות השכינה. אולם בגמ' נזכר לעיל למדנו, שעי' שהראה הקב"ה למשה רבנו, אז לימדו סדר תפילה, מבואר שעניינים קשורים זה בזה. וחת"ס בתשובה (ח"ו ליקוטים צא) מבואר, שבשעה שעבר הקב"ה בנקרת הצור, נתדמה הדבר כאילו המרכבה עוברת בשטח הארץ וזה שיא הגילוי. וצריך בירור הענין.

בברכת יוצר אור, וסדר המאורות מבואר באריכות את סדר שירת המלאכים לפני מלך מלכי המלכים, וצריך לבאר מה סדר שירת המלאכים קשור למעשה בני האדם, המלאכים נועדו לפאר לרוחם ליוצרים, אין להם בחירה וכל יעודם לשבת, מה לנו ולהם איך אנו נלמד משירתם שיהיא גבוה מעל גבוה.

בנוסף הקדושה אנו אומרים "נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותך בשמי מרום", אנו מקדישים את הקב"ה בעולם כשם שהמלאכים מקדישים אותו,

אנו אין לנו בקדשותו מאומה, אין לנו הבנה ויכולת השגה, אנו מדמים את המעשה למעשיהם של המלאכים שנועדו לשבח את הקב"ה, משל למה הדבר דומה, לכפר שקיבלו הודעה מבית המלכות שהמלך יבוא לכפרם, כמובן שאין הם יודעים גיונו מלכות מהם, שולחים שליחים לעיר הגדולה לראות מהו יופי ומהו הדר, מה מיועד לאופיה של מלכות, כך אנו שלח לנו הקב"ה ע"י הנביאים הקדושים את אופן שירת המלאכים בבריאה כדי שאנו נדע לשבח ולפארו.

יש דרגה גבוה מעל שירת המלאכים, והוא שעבר הקב"ה על נקרת הצור, ואמר למשה רבנו לא יראני האדם וחי, אלא שיא גילוי השכינה בעולם הוא ע"י יג' מידות, ולימד הקב"ה את משה רבנו את סדר שבו של הקב"ה, שכביכול הוא מקדש את עצמו בזה, ושאונו אומרים יג' מידות אנו משבחים ומקדישים את שמו יתברך בעולם כשם שהקב"ה כביכול קידש את שמו, נמצא שהקב"ה הראה למשה רבנו את כבודו יתברך כדי ללמדו לדורות את סדר השבח המרומם ביותר.

א"כ מובן מדוע נתעטף הקב"ה כשליח צבור, ללמד את משה רבנו את סדר התפילה ואת השבח והקילוס המרומם ביותר, ולכן ביאר הרשב"א שבדרך תפילה מוגדר כדבר שבקדושה. ולכן כתב רש"י שרק ע"י סדר התפילה, התגלה כבודו של הקב"ה בגילוי הנשגב שאילוי יוכל להגיע בן תמותה.

ומעתה, אף שסדר יג' מידות של רחמים הם פסוקי תורה, אולם אם אומר אותם בדרך תפילה ובדרך תחנונים, הרי סבר רב נתן שאין לך קדושה יותר קדושה מדבר זה, ואיך יעלה על דעת שביחיד יכול לאומרה.

סיכום הדרף

נושא היום: קנין אילנות וקרקע.

שאל רב אחא בנו של רב אויא את רב אשי, מדוע דנו שהקריאה בהבאת ביכורים תעכב את ההבאה, שיקרא הרי הם פסוקי תורה. **אמר לו רב אשי** שמחזי כשקרא אם בזמן ההבאה קורא מה שאינו. **רב מרשיא בנו של רב חיאי ביאר**, שאם יקראו את פסוקי הביכורים יפטרו את הפירות מתרומות ומעשרות.

למדנו במשנה שבאופן שלא קנה קרקע העולה מן הגזע ללוקח, **העולה** מן השורש לבעל הקרקע, **אמר ר"ח**, כל שראוה פני חמה הגדרתו "מן הגזע". מה שאינו רואה פני חמה מוגדר "מן שורש". **שואלת הגמ'**, שבאופן זה יש חשש שאם כל רואה פני חמה שייך ללוקח, באופן שלאחר המכירה הקרקע גבהה מעט מחמת חול וכו', ויתכנסו הענפים של הלוקח, יאמר הלוקח הרי יש לי כאן ג' עצים כולל הקרקע. **אלא ביאר ר"י בשם ר"וח** מה שאמרו ששייך ללוקח הכוונה שקוצץ ונוטל, ולא משאיר כך מחמת שיכול לצאת מכך הפסד הקרקע.

אמר ר"י הקונה עץ דקל, אינו כקונה שאר אילנות, שבעץ דקל אין ללוקח את הענפים. **סבר רב זביד** שהטעם הוא משום שהעץ לכשישב אין ללוקח מאומה לכן חתייבם כשיעור מהגזע. **תמה ר"ע** הרי כל האילנות במשנה שקנה ב' אילנות ואין לו קרקע, אם יבשו אין לו זכות לטעם דחשיים ובכ"ז אין מסיח דעתו מהעולה מן הגזע. **אלא ביאר ר"פ**, הסיבה שבעץ דקל אין לבעל העץ ענפים, היות ודרך הדקל שמוציא ענפים בראו ולא מן הגזע, ואף אם הוציא הסיח דעתו משום שאין דרך העץ כך. **רב זביד ביאר** את המשנה שקנה את האילן והעמיד לו את הקרקע לחמש שנים, ואם יתייבש האילן באותם שנים, יוכל לטעם אחרים ולכן לא הסיח דעתו ממה שעולה מן הגזע.

למדנו במשנה שקונה ג' אילנות קונה אף את הקרקע שעימם, **אמר רבי חיאי בר אבא בשם ר"וח**, שיעור הקרקע שקנה הלוקח, תחת האילנות, בניהם ומסביבם כשיעור **אורה וסול**, היינו המקום ללקט את הפירות שעל הענפים והסל שמחזיק המלקט. **שאל ר"י** איך ניתן לומר שיש לו שיעור "אורה וסול" לפי חכמים (לעיל סד, א) בקונה ג' אילנות שיש לו קרקע אין לו דרך להגיע לאילן וצריך לרכוש דרך, מהיכי תיתי שיהיה לו אורה וסול. **אמר רב זיורא**, מדברי קושיתו של ר"א למדנו, הקונה ג' אילנות אין לו דרך, אולם אם קונה ב' אילנות יש לו דרך, שאומר למוכר האילנות עומדות על הקרקע שלך כשיכרר שעבדת לו את הקרקע. **אמר רב"ל לרבא**, האם ר"א לא סבר כדברי שמואל שפסק כר"ע שהמוכר בעין יפה מוכר, היינו שמכר את הדרך. **אמר רבא**, יתכן ור"א למד שהלכה כר"ע, **אולם** היות והמשנה מוכח שלא סברא כר"ע הקשה יבן לר"וח. **הוראה מהמשנה** שלא למדא כר"ע, שהרי מבואר שיכול בעל הקרקע לקצוץ את האילנות שמפריעים לו, ואם מוכר בעין יפה מוכר, כדברי ר"ע, מדוע קוצץ.

אמר רב"ל, מדיון קציצת הענפים עדיין אין ראיה שהמשנה סברא כר"ע, שאולי כל מה שאמר ר"ע זה **לנבי בור דדות** שמכר לו דרך, וכו', אולם **לנבי אילן** שמכחיש את קרקעו, אולי לא מכר דרך. **הורי למדנו** שמודה ר"ע, באופן שאילן נטע לשדה חברו שיכול בעל השדה לקצוץ כשיעור מרדע ע"ג המחרישה.

מביאה הגמ' ראיה **לדברי רבי חיאי בר אבא** שלמדנו בברייתא שהקונה ג' אילנות קנה מקום אורה וסול. **שאל אביי את רב יוסף**, במקום האורה וסול, מי זורע, **אמר לו** למדנו שהציון זורע את הדרך, היינו שהדרך שמשאיר המוכר לקונה היא לצורך "מעבר" בלבד, אולם זכויות הפירות מן הדרך עדיין שייך למוכר. **שאל אביי**, אולם כאן יכול לטעון לוקח האילנות, שאם המוכר זורע במקום אורה וסול, יגרום נזק לפירות. **אלא**

המבואר בברייתא שזהו וזה אינם רשאים לזרוע. וכך מבואר בברייתא. **בדיון** האמור במשנה **שקונה קנה** את הקרקע שעמיה, משום שמגודר "לשדה אילן" מה מוגדר "לשדה אילן" ובאיה מרחק היו האילנות. **אמר רב יוסף בשם רב יהודה בשם שמואל**, המרחק בין אילן לאילן יהיה בד' לח' אמות. **רבא אמר בשם ר"י שאמר בשם שמואל**, בין ח' לט' אמה.